Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Zemaljski muzej u Sarajevu

Božidar Slapšak

Zemaljski muzej u Sarajevu je jedinstven spomenik ne samo kulture, već i inovativnog koncepta interdisciplinarnosti između humanistike i društvenih nauka. Nastao je 1888, kao paradni produkt nove austro-ugarske vlasti posle aneksije Bosne i Hercegovine. Ujedinjavao je geografsko-geološke, arheološke, istorijske i folklorne naučne discipline, i bio je zasnovan ne samo kao prostor prezentacije, već i kao prostor izučavanja i istraživanja. Odmah je u njemu počela da radi međunarodna – unutar austro-ugarske imperije – grupa naučnika, posebno čeških. Zemaljski muzej odgovara konceptu regionalnih muzeja kakvi su tokom 19. veka nicali u austrijskim pokrajinama (*Länder*), u vreme velikih građevinskih poduhvata: te iste 1888 godine otvorena je nova zgrada Kranjskoga zemaljskog muzeja u Ljubljani, a carski *Naturhistorisches Museum* u blizanačkom paru sa *Kunsthistorisches Museum* u Beču je otvoren 1889. Nacionalni muzeji, kakvi su u 19. veku nicali u Evropi unutar (Prag, Budimpešta) i izvan austrougarske imperije (recimo Beograd, Atina, Bukurešt) imali su potpuno drugačiji koncept, premda su isto tako bili interdisciplinarni – imali su da prikažu raznolikost nacionalnog duha i stvaralaštva. Zemaljski muzej u Sarajevu izvesno ne pripada nijednoj od ovih kategorija i njihovim ideološkim zamislima: to jeste regija, odnosno pokrajina, ali ne jedinstvena, već obeležena međusobno delujućim kulturnim i jezičkim grupama koje zajedno ostvaruju nov kulturni identitet. Neo-renesanski oblik mu je dao genijalni češki arhitekt Karel Paržik, koji je u Sarajevu zamislio ključne reprezentativne objekte i projektovao ih kao stilske arhitektonske igre: sinagoga, Marindvor, evangelistička crkva, Vijećnica…Inače je to redak primer zgrade izgrađene upravo za ustanovu.

Zemaljski muzej u Sarajevu počiva na neobičnom hiper-tekstu: to je raznolikost koja konstruiše određen identitet, ali taj identitet nije zasnovan na moći. Istovremeno, to nije ni kandidni kolonijalni muzej, kakav je recimo *Tropenmuseum* u Amsterdamu – pogledajte šta smo sve osvojili (i ukrali). U isvesnom smislu, skoro da je blizak konceptu *Musee d l'homme* u Parizu (osnovan 1937) odnosno njegovom nasledniku *Musee du quai Branly* (osnovan 2006). Identiteti koje prikazuje Zemaljski muzej, i poziva na njihovo istraživanje u međunarodnoj okolini, pre svega su ravnopravni konstitutivni elementi novog – dakako u imperiju integrisanog – identiteta.

Zemaljski muzej je kao interdisciplinarno zasnovana naučna, reprezentativna i kulturna ustanova i središte istraživanja sačuvao upravo ovakav svoj identitet i u posleratnoj Jugoslaviji, zahvaljujući pre svega interdisciplinarno opredeljenom

direktoru – Alojzu Bencu (1947-1967). Izdavačka delatnost Zemaljskog muzeja, časopis *Glasnik Zemaljskog muzeja* bili su impresivna dopuna velikih poslova koje je u bosansko-hercegovačkoj i u celokupnoj jugoslovenskoj akademiji obavljala ova ustanova.

Zemaljski muzej je zbog nesređenog stanja finansija, zapravo nemogućnosti dogovaranja između podeljenih delova Bosne i Hercegovine zatvoren već više od godinu dana, sa malo izgleda da se ponovo otvori. Da li je u potpunosti presahla mogućnost refleksije novih identiteta, da li akademija nije sposobna ni da se organizuje, a nekmoli kritički premišlja svoj epistemološki status? Jer za modernu državu koja stremi Evropskoj zajednici, primitivan "ekonomski" odgovor na ovaj skandal može biti samo dodatni dokaz da to očekivanje nije realno.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.